

Wstęp

Nazywam się Aleksander Uszyński.

„Uszy” = uszy (oreilles) w liczbie mnogiej [ucho (oreille) w liczbie pojedynczej] mogą oznaczać, że moja rodzina pochodziła z miejsca położonego na wzniesieniu, skąd można było dobrze słyszeć na odległość wielu kilometrów lub należała do grona ludzi obdarzonych wyjątkowo rozwiniętym zmysłem słuchu. Moja edukacja muzyczna i wokalna w Polsce sprowadza się do śpiewów na obozach zuchowych i do jednej lekcji pianina w przeddzień Powstania. Mimo to w dniu mojego przybycia do liceum w Villard dyrektor liceum, będący równocześnie dyrygentem chóru, wciąż spragniony nowych głosów, przeegzaminował mnie krótko. Nie chodziło o umiejętność czytania nut, lecz o odtwarzanie dźwięków i zorientowanie się w skali mojego głosu. Rezultat: natychmiastowe włączenie mnie do licealnego chóru jako drugiego tenora. Czy ma to związek z rodzinnym nazwiskiem? Wygląda na to, że jako pierwsza Isabelle, ale także Claire, a przede wszystkim Luca¹, odziedziczyły ten „słuch”.

Zakończenie „-ski” to odpowiednik francuskiego „de” i – podobnie jak w języku francuskim – mówi o przynależności geograficznej. Najbliższe tłumaczenie nazwiska na język francuski brzmiałoby prawdopodobnie „d’Oreilly” (lub -ie). Zakończenie nazwiska na „-ski” sugeruje pochodzenie rodziny z małej, zubożałej szlachty zagrodowej, stopniowo upodabniającej się do chłopstwa. Należy tutaj zauważyć, że w przeciwieństwie do Francji, polska szlachta (czyli wszyscy, którzy nosili miecz) – zaczynając od księcia lub hrabiego, na małym właścicielu domu rodzinnego kończąc – stanowiła około jednej czwartej ogółu ludności kraju². Wynikało to prawdopodobnie z braku stałego wojska przy królu, który, w razie potrzeby, wzywał wszystkich – dużych i małych właścicieli ziemskich posiadających konia, miecz i poddanych im ludzi.

¹ Isabelle Uszyński, Claire Uszyński i Luca Uszyński – troje z pięciorga wnuków autora; pozostali to: Ivy Uszyński oraz Alexia Uszyński.

² Średnio ok. 8–10%, natomiast w niektórych regionach, np. na Podlasiu, ok. 25%.

Co się tyczy imienia Alexandre (po polsku Aleksander): posiada ono dziwne i, na pierwszy rzut oka, nie mające bezpośredniego związku z imieniem zdrobnienie: Olek, lub bardziej czule, Oleczek, powszechnie stosowane w Polsce, ale którego etymologii, prawdopodobnie słowiańskiej, nie jestem w stanie wyjaśnić³. Zdrobnienie francuskie Alex nie funkcjonuje w języku polskim.

³ Zdrobnienie „Olek” zawdzięczamy najprawdopodobniej ukraińskiemu brzmieniu imienia Aleksander: „Oleksandr”, zob. J. Bubak, *Księga naszych imion*, Wrocław 1993.